

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การดำเนินการศึกษาในโครงการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใช้กรอบในการดำเนินการศึกษาตามแนวความคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด เกี่ยวกับประชากร กลุ่มตัวอย่าง แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ขอบเขต ระยะเวลา และแผนการดำเนินงาน ของโครงการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาตลอดโครงการวิจัยนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า หมู่ 6 บ้านดงเจริญชัย ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 50 คน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้มาจาก 2 แหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการเก็บข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ การจัดเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม การสนทนากลุ่ม และการเฝ้าสังเกตเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5 โครงการ โดยมีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า หมู่ 6 บ้านดงเจริญชัย ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นผู้ร่วมกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้การตลาดในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 สภาพและศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ
- 1.2 การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ
- 1.3 ความต้องการในการพัฒนาการทำตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ
- 1.4 รูปแบบการจัดการตลาดของวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสม
- 1.5 รูปแบบการจัดการบัญชีครัวเรือน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ อินเทอร์เน็ต และการค้นคว้าอิสระ ตลอดจนข้อมูลของหมู่บ้านจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า หมู่ 6 บ้านคงเจริญชัย ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งได้จากสถิติที่พิมพ์เผยแพร่ทั้งที่เป็นเอกสารและเผยแพร่ในเว็บไซต์ อาทิ เอกสารของกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันในชุมชน เอกสารของเทศบาลตำบล สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมและสำนักงานเลขานุการวิสาหกิจชุมชน รวมถึงข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด และสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น

ขั้นตอนในการทำการวิจัย

การปฏิบัติการและการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ประสิทธิภาพด้านการตลาด เพื่อการพึ่งพาตนเองของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้า หมู่ 6 บ้านคงเจริญชัย ตำบลหนองแห้ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยการเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อรับฟังความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่ม
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่จะใช้ในการวิจัยจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิต่อไป
3. ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม ผู้รู้ในชุมชน ผู้ขายสินค้า ผู้ซื้อสินค้า รวมทั้งการสนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลการดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ความรู้ด้านการตลาด ความต้องการสินค้า รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการจำหน่ายสินค้า ใช้การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการการตลาด การร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดแผนการตลาด การจัดการบรรจุภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า รวมทั้งการจัดการช่องทางการจัดจำหน่าย
4. หลังจากได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาจัดทำเป็นกิจกรรม โดยจัดแบ่งออกเป็น โครงการย่อย ๆ (รายละเอียดตามภาคผนวก) ดังนี้

4.1 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจให้ยั่งยืน
- วิเคราะห์สถานะแวดล้อมทางการตลาด กลุ่มเป้าหมายทางการตลาด
- การกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด
- การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้า และแผ่นป้ายฉลาก
- การทำบัญชีครัวเรือน

4.2 การศึกษาดูงานด้านการตลาดจากวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

4.3 กิจกรรมการตลาดโดยการนำผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มฯ ที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปขายที่จุดหรือแหล่งขายที่คณะผู้วิจัยกำหนด

5. นำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยเป็นการผสมผสานความร่วมมือระหว่างคณะนักวิจัย ชุมชน สมาชิกกลุ่มและร้านค้า หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อให้กิจกรรมดังกล่าวบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

6. ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และสรุปผลโครงการวิจัย

7. นำเสนอการสรุปผลการวิจัยให้กับกลุ่มได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานตลอดโครงการ รวมถึงเชิญชวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดในการวิจัย หรือปรับปรุงงานวิจัยในครั้งต่อไป

8. เผยแพร่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบของซีดี วีซีดี เอกสารรายงานการวิจัย และทางอินเทอร์เน็ตให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชนที่สนใจในการนำเอาข้อมูลจากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม หรือหน่วยงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อศึกษาและรับฟังสภาพ ศักยภาพและบริบทของชุมชน ในการทำการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มในปัจจุบันและในอนาคต ตลอดจนรับฟังปัญหา และอุปสรรคการทำตลาดที่ผ่านมา รวมถึงความต้องการความช่วยเหลือของกลุ่มในการทำการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการทำตลาดปัจจุบัน

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างสอบถามผู้นำกลุ่มในประเด็น เกี่ยวกับการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน สภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ปัญหาที่พบขณะก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

3. การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดอบรมและบรรยายแนวทางในการทำธุรกิจและ การทำการตลาดสมัยใหม่ เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจถึงรูปแบบการทำ การตลาดที่ต้องอาศัยกลยุทธ์และยุทธวิธีต่าง ๆ จึงจะสามารถแข่งขันและสร้างความเติบโตให้กับ กลุ่มได้ อีกทั้งจัดให้มีการระดมสมองร่วมกันเพื่อให้กลุ่มได้ร่วมแสดงแนวคิด อภิปราย และเกิด กระบวนการในการวางแผนการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ แก้ไขปัญหาทางการตลาดด้วยกระบวนการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

4. การสนทนากลุ่มด้วยการจัดการประชุมกลุ่ม เพื่อให้ร่วมกันคิดหาแนวทางในการทำ
บรรจภัณฑ์และการสร้างตราชี้หือสำหรับใช้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่ม แทนการจำหน่ายแบบใส่
ถุงเหมือนที่ผ่านมา จากนั้นร่วมกันสรุปว่าจะใช้บรรจภัณฑ์และตราสินค้าแบบใดในการทำ
การตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลจากการจัดเวทีสาธารณะ การ
สนทนากลุ่มย่อย (focus group) รายงานผลเป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์
2. การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) รายงานผล
เป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัย

แผนการดำเนินงานมีกิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน ดังตารางที่ 3.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แผนการดำเนินงานมีกิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินงาน

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	ปี พ.ศ. 2552						ปี พ.ศ. 2553					
	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เม.ย.	พค.	มิ.ย.	กค.	สค.	กย.
1. ศึกษาสภาพ ศักยภาพการบริหาร จัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วม	☒											
2. ระดมความคิดของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อปรับแนวคิดให้สอดคล้องกับ แนวคิดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการ พึ่งตนเอง			☒									
3. พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ กลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการผลิต และจำหน่ายผ้าทอกลุ่มทอผ้าบ้าน คงเจริญชัย				☒								

กิจกรรม	ระยะเวลา											
	ปี พ.ศ. 2552			ปี พ.ศ. 2553								
	ตค.	พย.	ธค.	มค.	กพ.	มีค.	เม.ย.	พค.	มิ.ย.	กค.	สค.	กย.
4. ติดตามประเมินผล การดำเนินงาน ของทุกฝ่าย						☒						
5. สังเคราะห์และถอดบทเรียนการ ดำเนินโครงการ								☒				
6. เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จาก งานวิจัยสู่ท้องถิ่น										☒		
7. นำเสนอผลการดำเนินโครงการ											☒	
8. จัดทำรายงานผลการติดตาม ประเมินผลโครงการฉบับสมบูรณ์												☒

จากตารางที่ 3.1 แผนการดำเนินงาน กิจกรรม และระยะเวลาในการดำเนินงานของโครงการวิจัยในชุดนี้ จะเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2552 ถึง 30 กันยายน 2553 โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพและศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มแบบมีส่วนร่วม จากนั้นนำเอาข้อมูลไปจัดเวทีชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการด้านการตลาดของกลุ่ม ต่อมาจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านการตลาดของกลุ่ม และจัดเวทีชาวบ้านเพื่อทบทวนเกี่ยวกับทิศทางการทำตลาดในปัจจุบันและในอนาคต พัฒนารูปแบบกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับแต่ละกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ จากนั้นติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง สังเคราะห์และถอดบทเรียน เผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยสู่ท้องถิ่น นำเสนอผลการดำเนินโครงการ จัดทำรายงาน และการติดตามประเมินผลโครงการ